

Tariq Ali

Dagbok från Aten

Under de tidiga morgontimmarna den 16 juli röstade det grekiska parlamentet med överväldigande majoritet för att ge upp sin suveränitet och bli ett halvkolonialt bihang till EU. En majoritet av Syrizas centralkommitté hade redan uttalat sig mot kapitulationen. Det hade varit en partiell generalstrejk. Tsipras hade hotat att avgå om femtio av hans parlamentsledamöter röstade emot honom. Vid omröstningen avstod sex och 32 röstade mot honom, inklusive Yanis Varoufakis, som hade avgått som finansminister efter folkomröstningen, eftersom, sade han, ”vissa av eurogruppens deltagare hade uttryckt en önskan om hans ’frånvaro’ från sina möten”. Nu hade parlamentet faktiskt förklarat resultatet av folkomröstningen vara av noll och intet värde. Utanför på Syntagma-torget demonstrerade tusentals unga Syriza-aktivister mot sin regering. Sedan anlände anarkister med molotovcocktails och kravallpolisen svarade med tårgasgranater. Alla andra lämnade torget och vid midnatt var det tyst igen. Det är svårt att inte känna sig deprimerad av allt detta. Grekland har blivit bedragen av en regering som när den valdes för endast sex månader sedan erbjöd hopp. När jag gick bort från det tomma torget väckte EU:s kupp till liv minnen av en annan kupp.

Jag åkte första gången till Grekland vid påsk 1967. Tillfället var en fredskonferens i Aten som skulle hedra den grekiska vänsterparlamentarikern Grigoris Lambrakis som mördades av fascister i Saloniki 1963 medan polisen tittade på, en händelse som senare förevigades i Costa-Gavras’ film **Z**. En halv miljon människor deltog vid hans begravning i Aten. Under konferensen började vilda rykten spridas runt hallen. På podiet kunde en buddhistisk munk från Vietnam inte förstå varför människor hade slutat lyssna på honom. Någon med släktband i militären hade rapporterat att den grekiska militären, uppbackad av Washington, var på väg att göra en kupp för att föregripa ett val där de fruktade att vänstern skulle göra lite för bra ifrån sig. De utländska delegaterna rekommenderades att omedelbart lämna landet. Jag tog ett tidigt morgon-flyg tillbaka till London. På eftermiddagen ockuperade stridsvagnar gatorna. Grekland förblev under överstarnas valde under de kommande sju åren.

Den här månaden åkte jag gick till Aten av samma skäl: för att tala vid en konferens, som denna gång ironiskt nog hade rubriken ”En uppåtgående demokrati”. När jag väntade på en kompis på ett kafé i Exarchia hörde jag folk hörde diskutera när regeringen skulle kollapsa. Tsipras har fortfarande anhängare som är övertygade om att han kommer att segra när nästa val hålls. Jag är inte så säker på det. Det har varit föga ärofulla sex månader. De unga som i stort antal röstade för Syriza och som gick ut och kämpade entusiastiskt för ett ”nej” i folkomröstningen försöker nu komma till rätta med vad som har hänt. Kaféet var packat av dem, och de argumenterade ursinnigt. I början av månaden firade de omröstnings-nejet. De var beredda att göra fler uppoffringar, att riskera liv utanför euroområdet. Syriza vände dem ryggen. Den 12 juli 2015 när Tsipras gick med på EU:s villkor kommer att bli lika ökänt som 21 april 1967. Stridsvagnarna har ersatts av banker, som Varoufakis uttryckte det när han blev finansminister.

Grekland har i själva verket en hel del stridsvagnar, eftersom de tyska och franska vapenindustrierna, ivriga att dumpa sitt överskott av gammal krigshårdvara i en värld där krig numera förs av bombplan och drönare, mutade de grekiska politikerna. Under detta sekels första årtionde var Grekland bland de fem största importörerna av vapen, främst från tyska koncerner som Ferrostaal, Rheinmetall och Daimler-Benz. 2009, året efter finanskraschen, spenderade Grekland 8 miljarder euro – 3.5 % av BNP – på försvaret. Den dåvarande grekiske försvarsministern, Akis Tsochatzopoulos, som mottog enorma mutbelopp från dessa bolag, anklagades 2013 för mutbrott av en grekisk domstol. Fängelse för greken; böter för de tyska höjdarna? Inget av detta har ens antytts i finanspressen under de senaste veckorna. Det

passade inte in i bilden av ett Grekland som ensamt skyldigt till förskingring. Ännu har ingen grekisk domstol försetts med bindande bevis för att den värsta skattesmitaren i landet är Hochtief, det enorma tyska byggbolag som driver Athens flygplats. Det har inte betalt moms på 20 år, och har nu en momsskuld på 500 miljoner euro. Inte heller har bolaget betalat sina sociala avgifter. Uppskattningsvis uppgår Hochtiefs sammanlagda skuld på upp till en miljard euro.

I kristider är det vanligt att radikala politiker upptäcker hur värdelösa de är. Förlamade av upptäckten att de som de trodde var vänner inte alls var deras vänner, oroar de sig för att springa ifrån sina väljare och tappar modet. När deras fiender, som är förvånade över att de har godtagit mer än det skålpund kött som man avkrävt dem, kräver ännu mer, vänder sig de snärjda politikerna slutligen till sina anhängare, bara för att upptäcka att folket är långt före dem: 61 procent av grekerna röstade för att avvisa ”bailout”-erbjudandet.

Det är inte längre en hemlighet att Tsipras och hans inre krets väntade sig ett ”Ja” i folkomröstningen eller möjligen ett svagt ”Nej”. Tagna på sängen greps de av panik. Ett krismöte med regeringen visade att de befann sig i full reträtt. De vägrade att göra sig av med ECBs ditsatte tjänsteman som ansvarade för den grekiska statsbanken. Istället för att välkomna valresultatet kapitulerade Tsipras. Varoufakis offerades. EU-ministrarna avskydde honom för att han talade till dem som jämlikar och var en värdig motståndare till Schäuble.

Varför lät egentligen Tsipras alls hålla en folkomröstning? ”Han är så hård och ideologisk”, klagade Merkel för sina rådgivare. Om det ändå hade varit så. Det var en kalkylerad risk. Han trodde att ”Ja”-lägret skulle vinna och planerade att avgå och låta EU-springpojkar ta över regeringen. Stats- och regeringscheferna lanserade en propaganda-blitz och pressade de grekiska bankerna att begränsa tillgången till insatta pengar och varnade för att ett nej skulle betyda Grexit. Tsipras godkännande av Varoufakis avgång var en tidig signal till EU att han var på väg att ge vika. Euclid Tsakalotos, hans mildt sinnade efterträdare, vann snabbt godkännande av Schäuble: här var någon han kunde göra affärer med. Syriza accepterade allt, men när mer krävdes, gav de mer. Detta hade ingenting att göra med ekonomin, allt har att göra med politik. ”De korsfäste Tsipras”, sade en EU-tjänsteman till FT. Grekland hade sålt sin suveränitet för en tredje räddningsaktion och ett IMF-löfte om att bidra till att minska skuldbördan – Syriza hade börjat likna det misskrediterade PASOK:s maskätta kadaver.

Det var också en gång ett vänsterparti. 1981, när det först kom till makten, var dess ledare, Andreas Papandreou, enormt populär och under hans första sex månader i regeringsställning drev han igenom verkliga reformer – inte de regressioner som nyliberaler i dag kallar för ”reformer”. Många studenter som hade radikaliserats av kampen mot diktaturen, liksom många marxistiska intellektuella som hade ifrågasatt USA:s hegemoni, anslöt sig till partiet. Inom några år hade några av de mest kända bland dem integrerats moraliskt och politiskt inom de nya maktstrukturerna när Papandreou tog landet in i EU. Men allt eftersom åren gick urartade Pasok. Under detta århundrade har det varit praktiskt taget omöjligt att skilja från sin gamla rival, Ny demokrati.

Syriza är ett barn av den nuvarande krisen och de rörelser som den gav upphov till. Det behövdes ett politiskt instrument för att utmana de existerande partierna och Syriza utgjorde det. De mål som Tsipras nu har övergett räknades upp i det nedan återgivna Thessaloniki-programmet som partiet enhälligt antog i september förra året.

Under sin första resa till Berlin den 20 februari i år gjorde Schäuble klart för Tsipras och Varoufakis att deras program var oförenligt med medlemskap i eurozonen. Tsipras gick med på att lägga programmet på is och erbjöds istället några eftergifter: Trojkan – revisorerna som representerade EU-kommissionen, ECB och IMF – skulle inte längre tillåtas komma in i grekiska ministerier och departement. De skulle ersättas med en struktur med förmodligen

tyngre ansvar och ännu mer byråkratisk. Detta framställde Tsipras och Varoufakis som en seger. Sanningen var motsatsen. Det är nu väl känt att Schäuble erbjöd en uppgörelse om en organiserad Grexit och en check på 50 miljarder euro. Den avvisades för att den skulle uppfattas som en kapitulation. Detta är rent bisarr logik. Erbjudandet skulle ha bevarat Greklands suveränitet, och om Syriza hade tagit kontroll över det grekiska banksystemet hade en återuppbyggnad kunnat planeras på deras egna villkor. Erbjudandet upprepades vid ett senare tillfälle. ”Hur mycket vill ni ha för att lämna eurozonen?” frågade Schäuble Varoufakis alldeles före folkomröstningen. Schäuble avvisades än en gång. Självklart hade tyskarna sina egna skäl till att lägga fram detta bud, men en planerad Grexit skulle varit betydligt bättre för Grekland än det som nu blev.

När kapitalismen 2008 gick in i kris, var katastrofens omfattning sådan att Joseph Stiglitz var övertygad om att det var slutet för nyliberalismen, att det skulle krävas nya ekonomiska strukturer. Tyvärr hade han fel på båda dessa punkter. EU förkastade varje tanke på stimulans, med undantag för de banker vars vårdslöshet, uppbackade av politiker, hade varit ansvariga för krisen i första hand. Skattebetalarna i Europa och USA gav biljoner till bankerna. Den grekiska skulden var trivial i jämförelse. Men EU ville inte göra några förändringar som kunde skada processen för den finansialisering som de hade insisterat på var den enda vägen framåt. Grekland, den svagaste länken i EU-kedjan, brast först, följt av Spanien, Portugal och Irland. Italien var på randen. Trojkan dikterade den politik som skulle följas i alla dessa länder. Förhållandena i Grekland har varit fruktansvärda: en kvarts miljon greker har ansökt om humanitär hjälp för att köpa mat och få hjälp med hyra och el; andelen barn som lever i fattigdom steg från 23 procent 2008 till 40,5 procent 2014 och närmar sig nu 50 procent. I mars 2015 uppgick ungdomsarbetslösheten till 49,7 procent, 300 000 personer saknade tillgång till elektricitet och Prolepsis-institutet för preventiv medicin fann att 54 procent av grekerna var undernärda. Pensionerna sjönk med 27 procent mellan 2011 och 2014. Syriza insisterade på att det var fråga om kollektiv bestraffning, och att en ny ”deal” behövdes, en som syftade till att få en förbättring av det dagliga livets villkor.

EU har nu lyckats krossa det politiska alternativ som representerades av Syriza. Långt före Syrizas födelse präglades den tyska attityden mot Grekland av upptäckten att Aten (med bistånd av Goldman Sachs) hade fifflat med siffrorna för att komma in i eurozonen. Detta är oomtvistligt. Men är det inte farligt, och helt felaktigt, att straffa det grekiska folket – och fortsätta att göra detta även efter att de avvisat de politiska partier som var ansvariga för lögnerna?

Enligt Timothy Geithner, USA:s förre finansminister, var attityden hos de europeiska finansministrarna i början av krisen: ”Vi ska ge grekerna en läxa. De ljög för oss, de lurades, de var slösaktiga och de drog fördel av det hela och vi kommer att krossa dem.” Geithner säger att han svarade dem att ”ni kan sätta foten på dessa killars halsar om det är det ni vill göra”, men insisterade på att investerare inte får straffas, vilket innebar att tyskarna var tvungna att garantera en stor del av den grekiska skulden. Nu var det så att franska och tyska banker var mest exponerade för den grekiska skulden och deras regeringar agerade för att skydda dem. Att rädda de rika blev EU:s politik. Skuldsanering diskuteras nu, i en läckt IMF-rapport, men tyskarna leder motståndet mot den. Merkels svar från 2012: ”Inga garantier utan kontroll” förblir i kraft.

Kapitulationen innebär ännu mer lidande, men har också lett till att det ställs frågor i större utsträckning om EU, dess strukturer och dess politik. I Grekland såg i stort sett alla politiska riktningar EU som en familj som man måste tillhöra. Det har visat sig vara en ganska dysfunktionell familj. Jag hade inte tänkt rösta i EU-folkomröstningen i Storbritannien när den sker. Nu kommer jag att göra det. Jag ska rösta nej.

Thessaloniki-programmet

Vi kräver omedelbara parlamentsval och ett starkt förhandlingsmandat med målet att:

Avskrivna större delen av statsskuldens nominella värde så att den blir godtagbar inom ramen för en ”Europeisk skuldkonferens”. Det skedde för Tyskland 1953. Det kan också ske för Sydeuropa och Grekland.

Inkludera en ”tillväxtklausul” för återbetalningen av den återstående delen så att den blir tillväxtfinansierad och inte budgetfinansierad.

Inkludera en betydande tidsfrist (”moratorium”) i skuldbetalningen för att spara tillväxtfonder.

Uteslut offentliga investeringar från begränsningar i stabilitets- och tillväxtpakten.

En ”europaisk New Deal” för offentliga investeringar som finansieras av Europeiska investeringsbanken.

Kvantitativa lättnader från Europeiska centralbanken med direkta köp av statsobligationer.

Slutligen förklarar vi än en gång att frågan om den nazistiska ockupationens tvångslån från Greklands Bank är öppen för oss. Våra partners vet det. Det kommer att bli landets officiella ståndpunkt från våra första dagar vid makten.

På grundval av denna plan, kommer vi att kämpa för och säkra en socialt hållbar lösning på Greklands skuldproblem, så att vårt land är i stånd att betala av den återstående skulden från skapandet av nytt välstånd och inte från primära överskott, som berövar samhället inkomster.

Med denna plan kommer vi att med säkerhet leda landet till återhämtning och produktiv rekonstruktion genom att:

Omedelbart öka de offentliga investeringarna med minst 4 miljarder euro.

Gradvis upphäva alla Memorandum-orättvisor.

Gradvis återställa löner och pensioner för att öka konsumtion och efterfrågan.

Ge små och medelstora företag incitament för sysselsättning, och subventionera industrins energikostnader i utbyte mot en sysselsättnings- och miljöklausul.

Investera i kunskap, forskning och ny teknik för att få unga forskare, som under de senaste åren utvandrat i massiv omfattning, tillbaka hem.

Återuppbygga välfärdsstaten, återställa rättssäkerheten och skapa en meritokratisk stat.

Vi är redo att förhandla och vi arbetar för att bygga bredast möjliga allianser i Europa.

Den nuvarande Samaras-regeringen är återigen redo att acceptera de beslut som fattats av borgenärerna. Den enda allians som den bryr sig om att bygga är den med den tyska regeringen.

Detta är vår meningsskiljaktighet och detta är när allt kommer omkring dilemmat:

Europeiska förhandlingar med en Syriza-regering, eller ett godkännande av borgenärernas krav på Grekland av Samaras-regeringen.

Ur *London Review of Books* (18 juli 2015), översättning: Martin F